

Sygn. akt IV KK 185/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras

SSN Roman Sądej (sprawozdawca)

Protokolant Dorota Szczerbiak

po rozpoznaniu na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k., w dniu 11 lipca 2013 r.,
w sprawie K. M.,
o wydanie wyroku łącznego,
kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego, na korzyść skazanego,
od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 maja 2012 r., utrzymującego w mocy
wyrok łączny Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 lutego 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części, w jakiej utrzymał on w
mocy wyrok Sądu pierwszej instancji orzekający o karze łącznej
czterech lat pozbawienia wolności (pkt 2) i w tym zakresie
przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Okręgowemu w K. w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 lutego 2012 roku (sygn. akt VIII K 1481/10), wydanym na wniosek skazanego K. M., objęte zostały następujące wyroki:

I. Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 sierpnia 2007 roku (sygn. akt VIII K 978/07), za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k., popełnione w dniu 12 maja 2007 roku, na karę 10 miesięcy ograniczenia wolności, polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym;

II. Sądu Rejonowego w K. z dnia 21 listopada 2007 roku (sygn. akt VIII K 1041/07), za przestępstwo z art. 288 § 1 k.k., popełnione w dniu 12 lipca 2007 roku, na karę roku pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat próby, skazanego oddano również w okresie próby pod dozór kuratora i zobowiązano go do naprawienia szkody w całości, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonych kwoty 2500 zł w terminie 2 lat od uprawomocnienia się wyroku, postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 10 września 2010 roku zarządzono wykonanie warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności;

III. Sądu Rejonowego w K. z dnia 26 lutego 2008 roku (sygn. akt III K 2283/07), za przestępstwa z art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., popełnione w dniach: 6 maja 2007 roku i 18 września 2007 roku, za który to ciąg przestępstw wymierzono jedną karę 8 miesięcy pozbawienia wolności oraz za przestępstwo z art. 157 § 1 k.k., popełnione w dniu 17 września 2007 roku, za które wymierzono karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 2 k.k. skazanemu wymierzono karę łączną roku pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat próby, oddano go również w okresie próby pod dozór kuratora i wymierzono mu karę grzywny w liczbie 10 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 zł oraz orzeczono środek karny w postaci nawiązki na rzecz pokrzywdzonego w wysokości 1000 zł, na poczet orzeczonej kary grzywny zaliczono skazanemu okres zatrzymania w dniach: 6 maja 2007 roku i 18 września 2007 roku, postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 6 maja 2010 roku zarządzono wykonanie warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności;

IV. Sądu Rejonowego w K. z dnia 18 września 2008 roku (sygn. akt VIII K 107/08), za przestępstwo z art. 279 § 1 k.k., popełnione w dniu 10 listopada 2007 roku na karę roku pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat próby, skazanego oddano również w okresie próby pod dozór kuratora;

V. Sądu Rejonowego w T. z dnia 19 sierpnia 2009 roku (sygn. akt II K 377/09), za przestępstwo z art. 159 k.k., popełnione w dniu 9 sierpnia 2008 roku, na karę 2 lat pozbawienia wolności, na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczono skazanemu na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w okresie od 2 czerwca 2009 roku do 19 sierpnia 2009 roku;

VI. Sądu Rejonowego w K. z dnia 23 grudnia 2009 roku (sygn. akt III K 920/08), za przestępstwa: z art. 224 § 2 k.k., popełnione w dniu 20/21 czerwca 2008 roku, na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, z art. 226 § 1 k.k., popełnione w dniu 20/21 czerwca 2008 roku, na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, z art. 288 § 1 k.k., popełnione w dniu 20/21 czerwca 2008 roku, na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności i z art. 279 § 1 k.k. w zb. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełnione w dniu 28 lipca 2008 roku, na karę roku pozbawienia wolności, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. skazanemu wymierzono karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczono skazanemu okres zatrzymania w dniach 20 i 21 czerwca 2008 roku oraz okres tymczasowego aresztowania od 1 listopada 2008 roku do 11 maja 2009 roku, Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2010 roku (sygn. akt VI Ka 147/10), uniewinnił skazanego od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa z art. 279 § 1 k.k. w zb. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., wymierzając na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. karę łączną roku pozbawienia wolności, w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymując w mocy;

VII. Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 czerwca 2010 roku (sygn. akt VIII K 51/10), za przestępstwa: z art. 288 § 1 k.k., popełnione w dniu 23 lutego 2008 roku, na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności i z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k., popełnione w dniu 2 kwietnia 2008 roku, na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. skazanemu wymierzono karę łączną roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, z

warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 4 lat próby. Skazanego oddano również w okresie próby pod dozór kuratora oraz zasądzone solidarnie od skazanego i Ł. G. na rzecz pokrzywdzonych kwotę 260 zł tytułem odszkodowania.

Sąd Rejonowy w K., wskazanym powyżej wyrokiem z dnia 22 lutego 2012 roku, w pkt 1 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 87 k.k., połączył skazanemu K. M. karę ograniczenia wolności, wymierzoną wyrokiem opisanym w pkt I (sygn. akt VIII K 978/07) oraz karę pozbawienia wolności wymierzoną wyrokiem opisanym w pkt II (sygn. akt VIII K 1041/07), wymierzając skazanemu karę roku i 5 miesięcy pozbawienia wolności. W pkt 2 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k., rozwiązał karę łączną pozbawienia wolności, wymierzoną wyrokiem opisanym w pkt VI (sygn. akt III K 920/08) i połączył skazanemu jednostkowe kary pozbawienia wolności wymierzone tym wyrokiem z karą pozbawienia wolności wymierzoną wyrokiem opisanym w pkt V (sygn. akt II K 377/09) i wymierzył skazanemu karę łączną 4 lat pozbawienia wolności. W pkt 3 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 577 k.p.k., zaliczył na poczet kary łącznej pozbawienia wolności orzeczonej w pkt 1 części dyspozytywnej wyroku, okres zatrzymania skazanego w dniu 15 maja 2007 roku w sprawie z pkt I (sygn. akt VIII K 978/07) oraz okresy kar już odbytych w podlegających łączeniu sprawach. W pkt 4 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 577 k.p.k., zaliczył na poczet kary łącznej pozbawienia wolności orzeczonej w pkt 2 części dyspozytywnej wyroku, okresy zatrzymania skazanego w dniach: 20 i 21 czerwca 2008 roku oraz okres tymczasowego aresztowania od 1 listopada 2008 roku do 11 maja 2009 roku, w sprawie z pkt VI (sygn. akt III K 920/08) oraz okres rzeczywistego pozbawienia wolności od 2 czerwca 2009 roku do 19 sierpnia 2009 roku w sprawie z pkt V (sygn. akt II K 377/09). W pkt 5 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 576 § 1 k.p.k., orzekł, że rozstrzygnięcia zawarte w wyżej połączonych wyrokach w pozostałym zakresie podlegają odrębnemu wykonaniu. W pkt 6 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 572 k.p.k., w pozostałym zakresie umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. W pkt 7 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 6 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 roku o opłatach w sprawach karnych zwolnił skazanego w całości od

zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania. W pkt 8 części dyspozytywnej wyroku, na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku- prawo o adwokaturze, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy skazanego adw. M. F. kwotę 147,60 zł, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu.

Od tego wyroku łącznego apelację wniósł obrońca skazanego, zaskarżając wyrok w części dotyczącej orzeczonej kary. Wyrokowi temu zarzucił rażąca niewspółmierność orzeczonej w pkt 1 i 2 wyroku kary łącznej, poprzez niezastosowanie przy jej wymierzeniu zasady pełnej absorpcji, podczas gdy warunki osobiste skazanego oraz zachowanie podczas wykonywania kary, przemawiają za zastosowaniem w/w zasady. Obrońca skazanego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie skazanemu kary łącznej zgodnie z zasadą pełnej absorpcji, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 11 maja 2012 roku (sygn. akt VI Ka 212/12), utrzymał wyrok w mocy w zaskarżonej części, uznając apelację za oczywiście bezzasadną, zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych w sprawie, obciążając nimi Skarb Państwa, a także zasądził od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej obrony z urzędu skazanego w postępowaniu odwoławczym.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 maja 2012 roku (sygn. akt VI Ka 212/12) wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając to orzeczenie na korzyść skazanego K. M. Orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 86 § 1 k.p.k., polegające na nienależytej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy zaskarżonego na korzyść skazanego, w części dotyczącej kary, wyroku łącznego Sądu pierwszej instancji, którym w pkt 2 części dyspozytywnej wyroku wymierzono K. M. karę łączną pozbawienia wolności w rozmiarze wyższym od sumy kar jednostkowych podlegających łączeniu. Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W uzasadnieniu kasacji wskazano, że Sąd Okręgowy rozpoznając apelację dotyczącą rozstrzygnięcia o karze nie dostrzegł, że w odniesieniu do kary wymierzonej w pkt 2 części dyspozytywnej wyroku Sądu pierwszej instancji (sygn. akt VIII K 1481/10) apelacja zarzucająca rażącą niewspółmierność kary jest zasadna, albowiem kara łączna orzeczona w tym punkcie orzeczona została powyżej górnej granicy kary łącznej określonej w art. 86 § 1 k.k. W sprawie istniała bowiem możliwość wymierzenia kary łącznej przy łączeniu wyroków szczegółowo opisanych w pkt V (sygn. akt II K 377/09) i VI (sygn. akt III K 920/08) w granicach od 2 lat pozbawienia wolności do 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. Tymczasem w tym punkcie części dyspozytywnej wyroku łącznego wymierzona została kara łączna 4 lat pozbawienia wolności. Utrzymanie w mocy przez Sąd Okręgowy w K. wskazanego powyżej wyroku łącznego Sądu pierwszej instancji świadczy o nienależytej kontroli odwoławczej, co doprowadziło zaakceptowania rażącego uchybienia Sądu pierwszej instancji przez Sąd odwoławczy. Dostrzeżenie tego uchybienia obligowałoby Sąd odwoławczy do zmiany zaskarżonego orzeczenia w zakresie orzeczenia o karze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego była oczywiście zasadna i zasługiwała na uwzględnienie w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Wprawdzie w kasacji wskazano, że wyrok Sądu Okręgowego zaskarżony został w całości i wniesiono „o uchylenie zaskarżonego wyroku ...”, ale treść zarzutu i jego uzasadnienie nie pozostawiały wątpliwości, że dotyczył on rażącego naruszenia prawa karnego materialnego i procesowego wyłącznie w zakresie utrzymania w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji co do orzeczenia kary łącznej w jego punkcie drugim, a więc kary 4 lat pozbawienia wolności. Nieprecyzyjne określenie granic kasacji oraz jej wniosku nie stanowiło przeszkody do procedowania w trybie art. 535 § 5 k.p.k., jako że przepis art. 536 k.p.k. granice te zawęża także do podniesionego zarzutu. W sprawie nie wystąpiły określone tym ostatnim przepisem wypadki uzasadniające przekroczenie granic zarzutu.

Analiza wyroków wskazanych powyżej w pkt V (sygn. akt II K 377/09) i VI (III K 920/08) wskazuje, że kara łączna wymierzona przez Sąd pierwszej instancji w pkt 2 części dyspozytywnej wyroku łącznego (sygn. akt VIII K 1481/10), następnie

zaaprobowana przez Sąd odwoławczy w toku kontroli instancyjnej, została wymierzona wadliwie, powyżej górnej granicy możliwej do orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności. Wyrokiem z pkt V (sygn. akt II K 377/09), K. M. skazano na karę 2 lat pozbawienia wolności. W wyroku wskazanym w pkt VI (sygn. akt III K 920/08), skazanemu wymierzono cztery kary jednostkowe pozbawienia wolności: za pierwszy czyn karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, za drugi czyn karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, za trzeci czyn karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, za czwarty czyn karę roku pozbawienia wolności. Skazanemu wymierzono następnie karę łączną 2 lat pozbawienia wolności. Wyrok ten został zmieniony wyrokiem Sądu odwoławczego, zgodnie z którym skazanego uniewinniono od popełnienia czynu czwartego i wymierzono karę łączną roku pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 86 § 1 k.k., Sąd wymierza karę łączną w granicach od najsurowszej kary do sumy wszystkich kar, z zastrzeżeniem co do kary pozbawienia wolności, aby kara ta nie przekroczyła 15 lat pozbawienia wolności. Sąd pierwszej instancji wydający wyrok łączny dotyczący K. M. mógł więc wymierzyć przy łączeniu kar jednostkowych z pkt V (sygn. akt II K 377/09) oraz pkt VI (sygn. akt III K 920/08), karę łączną pozbawienia wolności w granicach od 2 lat do 3 lat i 8 miesięcy. Wymierzył on natomiast karę 4 lat pozbawienia wolności, co zostało zaaprobowane przez Sąd odwoławczy w zaskarżonym orzeczeniu, po rozpoznaniu apelacji zarzucającej niewspółmierność kary łącznej. Trudno nie dostrzec, że wymierzenie kary łącznej w zakresie dotyczącym wyroków z pkt V (sygn. akt II K 377/09) i pkt VI (sygn. akt III K 920/08), w wymiarze 4 lat pozbawienia wolności, byłoby możliwe w przypadku gdyby wyrok z pkt VI nie został zmieniony w postępowaniu odwoławczym, gdzie skazanego uniewinniono od popełnienia jednego z czynów. Analizując uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji (sygn. akt VIII K 1481/10), stwierdzić należy, że Sąd ten w żaden sposób nie odniósł się do kwestii uniewinnienia skazanego od jednego z zarzutów, zupełnie ją pomijając i biorąc za podstawę orzeczenia wszystkie kary jednostkowe wskazane w wyroku zapadłym w pierwszej instancji z pkt VI (sygn. akt III K 920/08). Znalazło to swój wyraz w wadliwym określeniu granic kary łącznej, poprzez zaliczenie do sumy kar jednostkowych kary wymierzonej za czyn, od którego skazany został

uniewinniony. W związku z tym doszło do orzeczenia wyższej kary łącznej dotyczącej tych wyroków jednostkowych, niż było to możliwe w oparciu o treść art. 86 § 1 k.k. Sąd odwoławczy, rozpoznając sprawę, w której wydany został zaskarżony wyrok, nie wziął pod uwagę tej okoliczności, skupiając się w zasadzie na kwestiach dotyczących możliwości wymierzenia w sprawie kary łącznej w oparciu o zasadę pełnej absorpcji. Z pola widzenia Sądu odwoławczego umknęło to, że zarzut apelacyjny, mimo iż jego uzasadnienie skupiło się jedynie na kwestiach dotyczących możliwości wymierzenia skazanemu kary łącznej w oparciu o zasadę pełnej absorpcji, może być zasadny w związku z okolicznościami wadliwego wymiaru kary łącznej i wymierzenia jej niezgodnie z dyspozycją art. 86 § 1 k.k.

Zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k., sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. Wyrok łączny Sądu pierwszej instancji zaskarżony został w zakresie rozstrzygnięcia o karze. Wyrokowi temu zarzucono rażąco niewspółmierność wymierzonej kary łącznej. Zgodnie z art. 447 § 2 k.p.k. apelację co do kary uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych. W realiach niniejszej sprawy Sąd odwoławczy, działając w granicach zaskarżenia, zobowiązany był nie tylko do odniesienia się do kwestii podnoszonych w uzasadnieniu apelacji i dotyczących możliwości zastosowania przy wymiarze kary łącznej zasady pełnej absorpcji, ale również winien przeanalizować, czy wymierzona kara łączna mieści się w granicach określonych art. 86 § 1 k.k. Granice środka odwoławczego wyznaczają bowiem kierunek, zakres zaskarżenia i podniesione zarzuty. Zaskarżenie wyroku w zakresie kary, przy zarzucie rażącej jej niewspółmierności (art. 438 pkt 4 k.p.k.), obliguje Sąd odwoławczy do rozpatrzenia wszelkich okoliczności dotyczących wymierzonej kary i środków karnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2011 roku, II KK 224/11, Lex nr 1084717, z dnia 5 lutego 2013 roku, II KK 101/12, Lex nr 1282442 oraz 5 stycznia 2006 roku, III KK 266/05, Lex nr 172214). Mając na uwadze treść art. 447 § 2 k.p.k., Sąd odwoławczy nie może ograniczyć rozpoznania apelacji jedynie do jednego z elementów orzeczenia o karze łącznej, jakim była ocena prawidłowości zastosowania zasady absorpcji. W niniejszej sprawie, Sąd odwoławczy, w toku

kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia Sądu pierwszej instancji, skupił się jedynie na okolicznościach podnoszonych w uzasadnieniu apelacji, a co za tym idzie, nie dokonał kompleksowej oceny prawidłowości wymiaru kary łącznej, co mieściło się w zakresie zaskarżenia wyroku łącznego, a do czego w związku z tym był również zobowiązany. Konsekwencją przeprowadzenia postępowania odwoławczego z naruszeniem art. 433 § 1 k.p.k. było pominięcie wadliwego rozstrzygnięcia o karze, a więc także naruszenia art. 86 § 1 k.k. Naruszenie tych przepisów, miało charakter rażący i w sposób istotny wpływało na treść zaskarżonego orzeczenia. Doprowadziło bowiem do wymierzenia skazanemu kary łącznej przekraczającej górną granicę możliwą do orzeczenia w wyroku łącznym. W związku z tym kasację Prokuratora Generalnego uznać należało za oczywiście zasadną, co implikowało uchylenie zaskarżonego wyroku w części w jakiej utrzymał on w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji orzekający o karze łącznej czterech lat pozbawienia wolności (pkt 2) i przekazaniem w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. w postępowaniu odwoławczym.

W toku tego postępowania, Sąd odwoławczy, dokonując ponownej kontroli wyroku Sądu pierwszej instancji, uniknie uchybień będących podstawą uwzględnienia kasacji, w szczególności dokona należytej kontroli zaskarżonego orzeczenia w granicach zakreślonych przez art. 433 § 1 k.p.k. i art. 447 § 2 k.p.k. oraz tak ukształtuje karę łączną, aby spełniała ona wymogi określone przez art. 86 § 1 k.k.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej wyroku.